

О. Л. ЛЬВОВА,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник*
ORCID: 0000-0003-2985-9671

ПРАВОВА ДОКТРИНА ЯК МАТРИЦЯ ЯКІСНОГО ПРАВА

У статті характеризується правова доктрина як своєрідна матриця якісного права, а також визначається її вплив на правотворчу діяльність. Підкреслюється, що правові доктрини різних держав можуть відрізнятися в силу своїх національних особливостей, певних об'єктивних чинників – історичних, політичних, культурних, релігійних тощо. Як приклад, можна назвати існуючі з давніх часів доктрини природного права, народного суверенітету, верховенства права тощо. У зв'язку з цим наводиться правозастосовна та судова практика, в основі якої лежала певна правова доктрина.

Ключові слова: верховенство права, закон, матриця, правова доктрина, праворозуміння, правотворчість.

Львова Е. Л. Правовая доктрина как матрица качественного права

В статье характеризуется правовая доктрина как своеобразная матрица качественного права, а также определяется её влияние на правотворческую деятельность. Подчеркивается, что правовые доктрины различных государств могут отличаться в силу своих национальных особенностей, определенных объективными факторами – историческими, политическими, культурными, религиозными и тому подобное. В качестве примера можно назвать существующие с давних времен доктрины естественного права, народного суверенитета, верховенства права и тому подобное. В связи с этим упоминается правоприменительная и судебная практика, в основе которой лежала определенная правовая доктрина.

Ключевые слова: верховенство права, закон, матрица, правовая доктрина, правопонимание, правотворчество.

Lvova Olena. Legal doctrine as a matrix of quality law

The article characterizes the legal doctrine as a kind of matrix of quality law, and also determines its impact on law-making activity. It is emphasized that the legal doctrines of different states may differ due to their national characteristics, determined by objective factors - historical, political, cultural, religious and the like. As an example, the doctrines of natural law, popular sovereignty, the rule of law, and the like, have existed since ancient times. In this regard, law enforcement and judicial practice is mentioned, which was based on a specific legal doctrine.

Key words: rule of law, law, matrix, legal doctrine, legal understanding, law-making.

Постановка проблеми і актуальність. Існування права як об'єктивної реальності не залежить від рівня оволодіння ним чи усвідомлення його людьми. Однак можливість гарантування й реалізації права з'являється в результаті трансформації природного права у право позитивне. Цьому передують уявлення й ідеї про право, про форми буття та прояву права, процес його пізнання, і т. ін., що формується на рівні відповідних наукових теорій та доктрин, які стають свого роду ідеальною матрицею майбутнього права (законодавства).

* **Lvova Olena**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer

Маючи на меті довести роль доктрини як своєрідної матриці ідеального права у його широкому розумінні, можна спостерігати схожість вказаних ознак до матриці.

Зокрема, «матриця» (лат. «matrix») означає «першопричину», а загальне прототипічне значення цього слова – вихідна, материнська форма¹.

Словник української мови за редакцією І. Білодіда визначає «матрицю» як штамп із витисненням у ньому заглибленням, що точно відповідає формі обробленої деталі; заглиблену форму для виливання літер (букв) набору, для видавлювання монет, медалей, штемпелів тощо². Також одним із визначень терміна «матриця» є розуміння її як загальної основи, моделі, схеми чого-небудь³.

Наприклад, в основі римського права як продукту юридичної діяльності лежить певна культурна матриця, яка була сприйнята ще римлянами від античних греків. Осмислення цієї матриці, на справедливе переконання І. Неввая, є важливішим за суто юридичні технічні аспекти європейського права, тому що ця матриця лежить в основі доволі різних європейських правових систем та визначає не «букву», а їх «дух». Тому проблеми розвитку країни пов'язані не з використанням «букви», а з неприйняттям її «духу»⁴.

Свого часу втіленням таких ідеалів стала, наприклад, Загальна декларація прав людини, яка хоча й не є обов'язковим документом для всіх держав, однак, як наголошується у літературі, має силу міжнародного звичаєвого права⁵. І з утвердженням доктрини прав людини стрімко почали розвиватися інституційні механізми їх забезпечення і захисту, права отримали закріплення у міжнародних документах, законодавстві більшості держав, визначення й тлумачення як у теоретичній, так і у практичній юриспруденції. Як юридична категорія права використовуються у низці правових актів на усіх рівнях, так само, як у рішеннях судових установ⁶.

Зазначене свідчить про визначальну роль доктрини в розвитку права, що сьогодні становить величезну актуальність і потребу з огляду на бурхливі законодавчі перегони на шляху до євроінтеграції, коли відбувається ламання сталих ціннісних засад і адаптація до нових, часто суперечливих ідеологічних правоположень, які не сприймаються суспільством і суперечать загальній доктрині права. Здається, що часом нова соціально-правова реальність будується штучно і без урахування української правової думки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У цілому питання поняття та значення правової доктрини не можна назвати мало дослідженими. Різноманітні її аспекти вивчалися як юристами, так і філософами, серед яких – Є. Бичковський, О. Васильченко, С. Іскра, Є. Євграфова, Р. Давид, В. Денисов, М. Марченко, Н. Пархоменко, І. Семеніхін, Ю. Тодика, А. Селіванов та ін. Втім, як слушно відзначається в науці, досі не вироблено єдиного підходу до розуміння поняття «правова доктрина» та її співвідношення зі схожими за змістом і «духом» явищами (вчення, юридична наука, філософсько-правова теорія, ідеологія). І це пояснюється тим, що доктрина належить до правових явищ, які не тільки багаторазово змінювали свій статус, а й прагнуть розчинитися в науці, судовій практиці, релігії, загальних принципах та інших формах і джерелах права⁷.

Є. Полянський доволі категорично наголошує, що з посиланням на категорію правової доктрини пов'язано найбільше спекуляцій. Її поняття не є новим для правничої науки, адже основні підходи до визначення доктрини вже давно відпрацьовані. Втім, українські науковці досі не можуть дійти консенсусу щодо її природи та місця в правовій системі. Вони, на переконання Є. Полянського, без

належних на те причин, часто ототожнюють її з правовою наукою чи з юридичною фаховою літературою. Тобто має місце методологічний хаос і нехтування базисними засадами права, іншими словами – правовою доктриною як такою. Зазначена проблема потребує активного розв'язання шляхом чіткого визначення місця та функціонального навантаження правової доктрини в системі координат сучасного українського права⁸.

Мета та завдання дослідження. З огляду на зазначене метою статті є дослідження правової доктрини як своєрідної матриці якісного права та визначення її впливу на правотворчу діяльність, у процесі чого ми охарактеризуємо основні підходи до визначення правової доктрини, її ознаки як своєрідної ідеальної матриці права, а також її роль у судовій та правозастосовній практиці.

Основний зміст. Що ж саме розуміють під правовою доктриною в юридичній науці? І. Семеніхін, аналізуючи вітчизняну і зарубіжну юридичну літературу, доходить висновку, що термін «правова доктрина» використовується для позначення таких явищ, як: вчення, філософсько-правова теорія; наукові праці найбільш авторитетних дослідників у сфері держави і права; позиції вчених-юристів з актуальних питань, проблем правотворчості і правореалізації. Природним є те, як справедливо наголошує згаданий дослідник, що розуміння самого поняття «правова доктрина», її ролі у формуванні і реалізації права в різних країнах є неоднаковим. Це залежить від багатьох чинників: історичних традицій, особливостей правоустрою кожної окремої країни, її належності до певної правової системи, панівних типів праворозуміння, специфіки організації та розвитку системи джерел права⁹.

Із даного визначення стає очевидним, що кожна правова система із притаманними їй особливостями розвитку матиме характерну для неї правову доктрину з відповідною формою своєї об'єктивації.

Зокрема, В. Денисов, визначаючи роль правової доктрини в розвитку міжнародного права, пише про такі її два незалежних один від одного значення: перше визначається п. 4 ст. 38 Статуту Міжнародного суду ООН, згідно з яким Суд при вирішенні справ може застосовувати доктрини найбільш кваліфікованих спеціалістів з публічного права різних націй як допоміжний засіб для визначення правових норм; друге характеризує це поняття з точки зору зовнішньої політичної позиції держави з тих чи інших питань як вираження її офіційної політики, що може мати міжнародно-правові наслідки¹⁰.

У зв'язку з цим В. Денисов згадує існування різних правових порядків і констатує, що в нинішній період відбувається історичний процес створення багатопольярного світу, який має більш складний і нестійкий характер порівняно з двопольярним світом попередньої епохи. Він зумовлений кризою існуючого міжнародного порядку, що має багатоаспектну доктринальну складову.

У період переходу від двопольярного до багатопольярного світу місце і роль України характеризується високим рівнем нестабільності міжнародних відносин. Постала необхідність внесення докорінних змін у внутрішньополітичний і зовнішньополітичний курси держави. У зв'язку з цим головним завданням вітчизняної юридичної науки має стати, на думку В. Денисова, розробка доктринальних засад і напрямів внутрішньої та зовнішньої політики, які мають виходити насамперед з опори на власні можливості на основі реалізації суверенних прав, слідуючи власним інтересам, переставши видавати чужі інтереси за свої¹¹.

Із цього випливає, що правові доктрини різних держав можуть різнитися в

силу своїх національних особливостей, певних об'єктивних чинників – історичних, політичних, економічних, культурних, релігійних тощо. Відповідно, характер права у його широкому розумінні, заснованому на конкретній правовій доктрині, відповідатиме характеру й особливостям конкретної держави та суспільства.

Зокрема, використання терміна «правова доктрина» набуло відображення в українському нормативно-правовому полі. Так, ч. 1 ст. 8 Закону України «Про міжнародне приватне право» зобов'язує при застосуванні права іноземної держави встановлювати його зміст «згідно з офіційним тлумаченням, практикою застосування і доктриною у відповідній іноземній державі». Це єдине положення у законодавстві України, зазначає Є. Бичковський, яке передбачає врахування доктрини при тлумаченні нормативно-правових актів. Із цього випливає, що правом є не лише конкретні юридичні приписи, а й погляди правників, тобто наука про право, за допомогою якої його аналізують та оцінюють¹².

Формулювання певної правової доктрини не відбувається водночас, цьому передують різноманітні історичні події, суспільні процеси, культурний і духовний розвиток чи кризи. Зокрема, С. Старикова вказує на динамічний та статичний характер правової доктрини. Динамічність пов'язується із правовими і суспільно-політичними процесами, що відбуваються в державі та світі, трансформацією правових ідей, оглядів, настанов, цінностей. Положення, розроблені в рамках правової доктрини, відрізняються від інших наукових положень стійкістю, консерватизмом і несуперечливістю, чим і зумовлюється здатність правової доктрини впливати на правотворчі та правореалізаційні процеси. Таким чином, динамізм правової доктрини дає змогу враховувати всі нові тенденції, що притаманні розвитку суспільних відносин, демонструє процесуальний характер доктрини, а статичність забезпечує закріплення та утвердження основоположних правових ідей, фіксацію результатів наукових досліджень.

Щодо форм, у яких вони можуть відображатися, то об'єктивація доктринального знання може відбуватися в дисертаційних дослідженнях, монографіях, науково-практичних коментарях до законодавства тощо. Це так звані первинні форми об'єктивації доктринальних положень. До вторинних можна віднести нормативно-правові, правозастосовні та інтерпретаційні акти, в яких доктринальні положення набули втілення¹³.

Є. Полянський також підкреслює певну динамічність доктрини і пише, що вона бере свій початок у минулому, прямо регламентує право сучасності, визначає право майбутнього та постійно функціонує як динамічна категорія, що забезпечує подальший розвиток та вдосконалення права. До складу правової доктрини держави, або ж генеральної доктрини, входять усі знання, які відповідають загальним вимогам чинної теорії права, відображені у законодавстві та використовуються на практиці. Галузева ж доктрина, наприклад кримінально-правова, є сукупністю знання, яке визначає принципи кримінального права, його предмет та метод, а також є ідеологічною основою для створення та забезпечення діяльності кримінально-правових інститутів. З огляду на це вчений під правовою доктриною розуміє сукупність ідей і принципів, а також правових інститутів, які знаходяться в нерозривному двосторонньому зв'язку з юридичною наукою, законодавством і практикою та визначають основні засади, на яких засновується правова система держави¹⁴.

Щодо поняття доктрини в науці і юридичній практиці, на справедливе переконання Є. Євграфової, більш точним є термін «науково-правова доктрина»,

оскільки дає змогу чіткіше вирізнити її з-поміж державних актів-доктрин, і вона не обов'язково зумовлена характером політико-правової культури суспільства, а є автономним, самодостатнім явищем, дія і вплив якого не обмежені часом і кордонами національних держав. Такими є існуючі з давніх часів доктрини природного права, народного суверенітету, суспільного договору, теологічні вчення про державу і право тощо.

Дослідниця зауважує, що поява в науці нової доктрини починається з висунення оригінальних ідей щодо розв'язання певних проблем права і держави, навколо яких відбувається процес формування відповідної теорії або вчення. У даному контексті наводиться приклад науково-правової доктрини, розробленої в 60–70-х роках минулого століття професором В. Горшеневим, щодо «широкого» розуміння юридичного процесу, яка спочатку була піддана гострій критиці і не була сприйнята більшістю юридичної спільноти. Але з часом ідеї цієї доктрини поступово набирали більшої, а сьогодні є загальновизнаною теорією процесуального права¹⁵.

Сходження окремих ідей до доктринального рівня є тривалим, багатоетапним процесом, у результаті якого застаріле законодавство поступається місцем творам видатних юристів. Іноді доктрина отожднюється з принципами права. Підставою цього є сутнісна близькість даних понять. Дійсно, юридична доктрина – це ідеї та принципи, які виступають фундаментом права. Вплив принципів та ідей на правотворчість є доволі значним. Для правозастосувача принципи права відіграють вирішальну роль при здійсненні аналогії права. Йдеться не стільки про вплив доктринальних положень, скільки про юридичну силу норм, у яких вони містяться¹⁶.

У згаданому контексті деякі вчені, аналізуючи правову доктрину, виділяють дві її основні функції: з одного боку, вона є теоретичною основою для законотворчого процесу, а з другого – джерелом права, і відповідно, реалізується у правозастосовному процесі¹⁷.

З огляду на це необхідно звернутися до судової практики, в процесі якої Конституційним Судом України було винесено рішення у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання).

Конституційний Суд України, вирішуючи порушене в конституційному поданні питання, звертався до правової доктрини, зокрема, в частині роз'яснення конституційного принципу верховенства права та розмежування понять «право» і «закон». Так, згідно з рішенням Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 р., «верховенство права» тлумачиться як «панування права в суспільстві», що «...вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозахисну діяльність, зокрема, у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а й включає й інші соціальні регулятори, зокрема, норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України.

Таке розуміння права не дає підстав для його отожднення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи.

Справедливість – одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права»¹⁸.

Так, виходячи із даного роз'яснення, набуває нормативного оформлення правова доктрина щодо таких фундаментальних питань права, як: зміст принципу верховенства права, розмежування права і закону, ролі інших соціальних регуляторів у правотворчій практиці, ідеї справедливості у праві та ін. Зазначене у загальному вигляді відображає сучасну ідею права, засновану на природному праворозумінні і яка зайняла авторитетну, домінуючу наукову позицію у вітчизняній юридичній науці.

Таким чином, доктрина стає матрицею, прототипом для створення якісного права, що становить зміст законодавства.

Також говорячи про сучасне праворозуміння, основою якого вважається природне, можна стверджувати, що саме воно є матрицею доктрини прав людини як прав природних та невід'ємних. Дана правова доктрина має стати ідеалом для законотворця, який не може не використовувати (а, ймовірно, навіть зобов'язаний використовувати) у своїй діяльності здобутки юридичної науки. Адже у такому разі правова наука з її відкрystalізованими доктринами живе життям, відокремленим від правової практики, і навпаки.

Є. Свєрґова також звертає особливу увагу на те, що у правозастосовній діяльності доктрина/наука наперед пов'язана з праворозумінням, досягненням адекватної інтерпретації положень закону чи іншого нормативно-правового акта. Йдеться про доволі складний професійно-інтелектуальний пізнавальний творчий процес. У правознавстві такий процес позначається терміном «доктринальне (наукове) тлумачення», спрямованість якого полягає в науковому з'ясуванні дійсного смислу і цілей правових норм, яке дається шляхом напруженого пошуку і всебічного наукового аналізу положень закону¹⁹.

М. Тесленко підкреслює, що право є безперервним процесом, створюваним суспільством, і закони виступають лише його тимчасовим відображенням, вони повинні еволюціонувати одночасно і з змінами соціального середовища. Право повинно орієнтуватися на розвиток і прогрес суспільства, від цього залежить його авторитет. Тому різноманітні фундаментальні цінності, що формуються у процесі розвитку суспільства, потрібно трансформувати у національну систему. Саме правові позиції Конституційного Суду України спроможні розкривати особливості права як «живого організму» і виявляти приховані загальні принципи права, які мають не менше значення, ніж сама Конституція України, і слугують ідейною основою для об'єктивного права²⁰.

Якщо згадати правотворчість радянської доби, то вона забезпечувалася відповідною доктриною, яка була спрямована на піднесення цінності законів, які вирізнялися політичним характером і слугували не засобом гарантування та захисту природних прав людини, а інструментом ствердження інтересів правлячої верхівки.

У зв'язку з цим В. Селіванов наголошує, що в Україні відбувалась послідовна заміна «успадкованої» від колишнього СРСР радянської правової дійсності, правової системи. При цьому вчений наголошує, що всебічному уявленню про природу права і закону та їх взаємозв'язок сьогодні заважають залишки однобічного підходу до розуміння права, а саме – розуміння його лише як юридичного, позитивного права, як результату діяльності держави, її органів, зведення його сутності в найкращому разі до закону²¹.

Йдеться, на думку В. Сіренка, про піднесення права над державою, про

таке його значення, коли право заперечується як придаток державної влади. Звідси вчений констатує факт невирішеної проблеми величезної соціальної значущості щодо критеріїв правового і неправового закону. Адже якби вдалося сформулювати чіткі правові критерії розмежування правового і неправового закону, то це б суттєво змінило діяльність усього державного механізму, надало б суспільству досконалий інструмент контролю за діяльністю держав²². Вирішення даного завдання потребує наукової єдності щодо праворозуміння, відпрацювання відповідної правової доктрини.

Зокрема, законодавство, як форма відображення права, має відповідати критеріям природного і морального, що притаманні конкретному суспільству, які водночас є критеріями істини, яка існує незалежно від свідомості і діяльності людини. Тобто право, формуючись під впливом історичних, морально-етичних та інших факторів, стає невід'ємною частиною суспільного життя, воно існує об'єктивно, тобто є природним правом, є істинним²³.

Зокрема, у 2010 р. С. Рабінович презентував свою фундаментальну працю «Природно-правові підходи в юридичному регулюванні»²⁴, де широко і всебічно підійшов до вивчення нових сучасних концепцій у праві. Вчений глибоко розглянув природно-правову парадигму в її зв'язку з юридичною практикою, де предметом вивчення стали засновані на природно-правовій парадигмі різноманітні світоглядно-методологічні та юридико-прикладні підходи, способи вироблення правотлумачних та правозастосовних рішень. З огляду на те, що загальна лібералізація державної юридичної політики породжує потребу в теоретичному обґрунтуванні та юридичному забезпеченні певних ідеалів, вчений звертається до тих концептуальних підходів та учень, на основі яких у західноєвропейській традиції права вироблені й розробляються такі правові ідеали, як основоположні права людини, принципи верховенства права та правової держави²⁵.

Отже, викладене підтверджує роль правової доктрини та її концептуальних висновків, що формується шляхом наукового пошуку для з'ясування справжнього змісту як положень закону, так і принципів права, що, зокрема, може бути використано в процесі формування концепції законопроекту чи застосування аналогії права.

У даному контексті варто згадати проект Закону України «Про нормативно-правові акти» від 21.01.2008 р.²⁶, у ст. 2 якого надавалося визначення аналогії права як «застосування до суспільних відносин, не врегульованих нормативно-правовими актами, загальних принципів права». А у з'ясуванні змісту конкретних принципів права основний тягар лежить на правовій доктрині. Також ст. 42 згаданого законопроекту передбачалося проведення наукової експертизи, висновки якої, однак, не були б обов'язковими.

Даний законопроект був відхилений 29.06.2010 р., однак актуальною залишається потреба у врегулюванні питання щодо встановлення єдиних загальнообов'язкових вимог до розроблення та прийняття нормативно-правових актів, підвищення якості нормотворчої діяльності, утвердження принципу верховенства права задля забезпечення належних умов для реалізації прав і свобод людини та їх ефективного захисту (як наголошується у пояснювальній записці законопроекту).

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, з огляду на зазначене одним із перспективних завдань щодо врегулювання цих проблем має бути розробка якісного законопроекту «Про нормативно-правові акти», який би, окрім зазначеного, приділив належну увагу ролі правової доктрини, науковій

експертизі зокрема, при розробці концепцій проектів нормативно-правових актів та формулюванні принципів права. Це б стало матрицею, вихідним шаблоном (формою) для якісного нормативно-правового акта.

Також, виходячи із розглянутих вище визначень правової доктрини і її ролі у правотворчій діяльності, її впливу на формування якісного права, слід наголосити на таких ознаках, що характеризують її матрицю для створення якісного права.

Здатність правової доктрини слугувати матрицею у правотворчих і правореалізаційних процесах зумовлюється її функціональною та змістовною стороною: по-перше, вона являє собою відпрацьовану роками теоретичну (концептуальну) основу для правотворчої діяльності; по-друге, об'єктивує результати наукових досліджень у вигляді основоположних правових ідей і концепцій (ідеалів, цінностей, принципів, норм), які можуть бути відтворені у роз'ясненнях і офіційних тлумаченнях відповідних органів (як здалося права); по-третє, доктринальні знання трансформуються до законодавства, наповнюючи його якісним і більш досконалим змістом.

Отже, правова доктрина як сукупність основоположних наукових ідей покликана охопити фундаментальні принципи і цінності, що сформувалися у процесі розвитку суспільства, сприйняті ним, і які мають отримати об'єктивне відображення у національному праві.

1. Матриця. *Bukunedia*. URL : <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%86%D0%B0>
2. Матриця. *Словник української мови* : в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 4. С. 652.
3. Матриця. *Словник української мови онлайн*. Т. 1–9. *Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2015–2020*. URL : <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=50152&page=1584>
4. *Невважай І. Д.* Право на право як матриця європейської традиції права. *Правоведение*. 2013. № 2 (307). С. 258–259.
5. *Kirce I.* Транспозитивні основи позитивних прав людини. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 2. С. 190.
6. *Разметаєва Ю. С.* Доктрина та практика захисту прав людини : навч. посіб. Київ : Вид-во «ФОП Голембовська О. О.», 2018. С. 68.
7. *Васильченко О. П.* Перспективи розвитку правової доктрини в системі джерел конституційного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2007. № 8. С. 81.
8. *Полянський Є. Ю.* Правова доктрина як базисна концепція права: природа, структура, значення. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Т. 17. С. 297.
9. *Семеніхін І. В.* Правова доктрина: поняття та особливості. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2009. Вип. 18. С. 129.
10. *Денисов В. Н.* Доктрина. *Енциклопедія міжнародного права* : в 3-х т. Київ : Академперіодика, 2014. Т. 1. С. 870–879.
11. *Денисов В. Н.* Роль доктрини у розвитку міжнародного права. *Юридична наука: сучасний стан та перспективи розвитку* : матеріали міжнар. науково-практ. конференції (Київ, 14 травня 2019 р.) / за заг. ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ : Юрид. думка, 2019. С. 30–31.
12. *Бичковський Є. Л.* Науково-практичний коментар в правовій системі України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Одеса, 2018. С. 61.
13. *Старикова С. І.* Поняття, особливості та актуальні питання правової доктрини. *Актуальні питання вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 3. С. 50.
14. *Полянський Є. Ю.* Вказана праця. С. 311.
15. *Євграфова Є. П.* Доктрина у правовій науці юридичній практиці. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 2 (73). С. 54.
16. *Пузиков Р. В.* Доктрина как форма и источник формирования правовой политики. *Вестник Поволжской академии государственной службы*. 2011. № 2 (27). С. 73.
17. *Полянський Д. А., Пузиков Р. В.* Правовая доктрина как особое правовое явление. *Вестник Томского государственного университета*. 2013. № 11 (127). С. 2.
18. Рішення Конституційного Суду України № 15-рп/2004

від 02 листопада 2004 р. по справі № 1-33/2004 за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання). *Офіційний веб-портал Верховної Ради України «Законотворчість»*. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>. **19.** Євграфова Є. П. Вказана праця. С. 60. **20.** Тесленко М. Право як інструмент соціальної справедливості. *Право України*. 2004. № 7. С. 41–42. **21.** Селіванов В. Нетотожність права і закону (методологічний аспект). *Право України*. 2005. № 5. С. 7. **22.** Сиренко В. Государство: демократическое, правовое, социальное (Очерки. Дискуссионные вопросы). Киев : Ин-т государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины, 2013. С. 104–105. **23.** Львова О. Л. Критерії моральності і природності у сучасному правотворенні. *Альманах права. Правовий моніторинг і правова експертиза: питання теорії та практики*. Вип. 10. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2019. С. 172. **24.** Рабінович С. П. Природно-правові підходи в юридичному регулюванні : монографія. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. 576 с. **25.** Рабінович С. П. Вказана праця. С. 5. **26.** «Про нормативно-правові акти» : Проект Закону України від 21.01.2008. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України «Законотворчість»*. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=31416

References

1. Matrytsa. *Ukykpedyia*. URL : <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%86%D0%B0> (rus) **2.** Matrytsia. *Slovnnyk ukrainskoi movy* : v 11 tt. / AN URSS. Instytut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. Kyiv : Naukova dumka, 1970–1980. T. 4. S. 652. (ukr) **3.** Matrytsia. *Slovnnyk ukrainskoi movy onlain*. T. 1–9. Ukrainskyi movno-informatsiyni fond NAN Ukrainy, 2015–2020. URL : <https://services.ulif.org.ua/exp/Entry/index?wordid=50152&page=1584> (ukr) **4.** Nevvazhai Y. D. Pravo na pravo kak matrytsa evropeiskoi tradytsyy prava. *Pravovedenye*. 2013. № 2 (307). S. 258–259. (rus) **5.** Kirse I. *Transpozitivni osnovy pozytyvnykh prav liudyny. Filosofia prava i zahalna teoriia prava*. 2012. № 2. S. 190. (ukr) **6.** Razmietaieva Yu. S. Doktryna ta praktyka zakhystu prav liudyny : navch. posib. Kyiv : Vyd-vo «FOP Holembovska O.O.», 2018. S. 68. (ukr) **7.** Vasylichenko O. P. *Perspektyvy rozvytku pravovoi doktryny v systemi dzhherel konstytutsiinoho prava. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2007. № 8. S. 81. (ukr) **8.** Polianskyi Ye. Yu. *Pravova doktryna yak bazysna kontseptsia prava: pryroda, struktura, znachennia. Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademii»*. 2015. T. 17. S. 297. (ukr) **9.** Semenikhin I. V. *Pravova doktryna: poniattia ta osoblyvosti. Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannya*. 2009. Vyp. 18. S. 129. (ukr) **10.** Denysov V. N. *Doktryna. Entsyklopediia mizhnarodnoho prava* : v 3-kh t. Kyiv : Akademperiodyka, 2014. T. 1. S. 870–879. (ukr) **11.** Denysov V. N. *Rol doktryny u rozvytku mizhnarodnoho prava. Yurydychna nauka: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku: materialy mizhnar. nauково-prakt. konferentsii* (Kyiv, 14 travnia 2019 r.) / za zah. red. akad. NAN Ukrainy Yu. S. Shemshuchenka. Kyiv : Yuryd. dumka, 2019. S. 30–31. (ukr) **12.** Bychkovskiy Ye. L. *Naukovo-praktychnyi komentar v pravovii systemi Ukrainy : dys. ...kand. yuryd. nauk* : 12.00.01. Odesa, 2018. S. 61. (ukr) **13.** Starykova S. I. *Poniattia, osoblyvosti ta aktualni pytannia pravovoi doktryny. Aktualni pytannia vitchyznianoi yurydsprudentsii*. 2018. № 3. S. 50. (ukr) **14.** Polianskyi Ye. Yu. *Vkazana pratsia*. S. 311. (ukr) **15.** Yevhrafova Ye. P. *Doktryna u pravovii nautsi yurydychnii praktytsi. Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2013. № 2 (73). S. 54. (ukr) **16.** Puzykov R. V. *Doktryna kak forma y ustoychnyy formirovaniya pravovoi polytyky. Vestnyk Povolzhskoi akademyy hosudarstvennoi sluzhby*. 2011. № 2 (27). S. 73. (rus) **17.** Polianskyi D. A., Puzykov R. V. *Pravovaia doktryna kak osoboe pravovoe yavleniye. Vestnyk Tomskoho gosudarstvennoho unyversyteta*. 2013. № 11 (127). S. 2. (rus) **18.** Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy № 15-rp/2004 vid 02 lystopada 2004 r. po spravі № 1-33/2004 za konstytutsiynym podanniam Verkhovnoho

Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen statti 69 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy (sprava pro pryznachennia sudom bilsh miakoho pokaran-nia). *Ofitsiyni veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy «Zakonotvorchist»*. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>. (ukr) **19.** *Yevhrafova Ye. P.* Vkazana pratsia. S. 60. (ukr) **20.** *Teslenko M.* Pravo yak instrument sotsialnoi spravedlyvosti. *Pravo Ukrainy*. 2004. № 7. S. 41–42. (ukr) **21.** *Selivanov V.* Netotozhnist prava i zakonu (metodolohichniy aspekt). *Pravo Ukrainy*. 2005. № 5. S. 7. (ukr) **22.** *Syrenko V.* Hosudarstvo: demokratycheskoe, pravovoe, sot-syalnoe (Ocherky. Diskussionnye voprosy). Kyiv : Yn-t hosudarstva y prava ym. V. M. Ko-retskoho NAN Ukrainy, 2013. S. 104–105. (rus) **23.** *Lvova O. L.* Kryterii moralnosti i pryrod-nosti u suchasnomu pravotvorenni. *Almanakh prava. Pravovyi monitorynh i pravova ekspertyza: pytannia teorii ta praktyky*. Vyp. 10. Kyiv : In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2019. S. 172. (ukr) **24.** *Rabinovych S. P.* Pryrodno-pravovi pidkhody v yurydychnomu rehuliuvanni : monohrafiia. Lviv : Lviv. derzh. un-t vnutr. sprav, 2010. 576 s. (ukr) **25.** *Rabino-vych S. P.* Vkazana pratsia. S. 5. (ukr) **26.** Pro normatyvno-pravovi akty : Proekt Zakonu Ukrainy vid 21.01.2008. *Ofitsiyni veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy «Zakonotvorchist»*. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=31416 (ukr)

Lvova Olena. Legal doctrine as a matrix of quality law

Introduction. *The article notes the relevance of defining the role of doctrine in the development of the law, given the rapid legislative races on the road to European integration. It is emphasized that the legal doctrines of different States may differ in the strength of their national characteristics, certain objective factors – historical, political, economic, cultural, religious and the like. As an example, it is possible to call existing since ancient times, doctrines of natural rights, popular sovereignty, social contract, the theological doctrine of state and law, rule of law and the like.*

The aim of the article. *Given the above, the aim of the article is the study of the legal doctrine as a kind of matrix quality law and the definition of its influence on legislative activities. One of the definitions of the term «matrix» is understanding it as a General framework, models, diagrams, anything.*

Rresults. *Scientists, analyzing the legal doctrine distinguish two main functions: on the one hand it is the theoretical basis for the legislative process, and on the other source of law, and, accordingly, is implemented in the enforceability of the process.*

Based on the reviewed definitions of legal doctrine and its role in law-making activities, its influence on the formation of high-quality law, as the conclusion should focus on the following features that characterize its matrix, to create high-quality law.

Conclusion. *As a conclusion it is noted that the capacity of legal doctrine to serve as a matrix in the legislative and realtime processes due to its functional and content side: on the one hand, it is a waste years of theoretical (conceptual) framework for law-making; second, it objectifies the results of scientific research in the form of fundamental legal ideas and concepts (ideals, values, principles, norms); thirdly, the doctrinal knowledge transforms in legislation, filling it with quality content.*

Consequently, the legal doctrine as a body of basic scientific ideas is intended to be a repository of fundamental principles and values formed in the process of development of society, perceived them, and which should be to find objective expression in national law.

Key words: rule of law, law, matrix, legal doctrine, legal understanding, law-making.